

جمهوری اسلامی ایران

وزارت جهاد کشاورزی

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

مجموعه چکیده مقالات

هفتمین همایش ملی مرتع و مرتعداری ایران

۱۸-۱۹ اردیبهشت ۱۳۹۷، البرز

سرشناسه: همایش ملی مرتع و مرتعداری ایران (هفتمین: ۱۳۹۷: البرز)

عنوان و نام پدیدآور: مجموعه چکیده مقالات همایش ملی مرتع و مرتعداری ایران / دبیر همایش: حسین ارزانی، دبیر علمی: علیرضا افتخاری

مشخصات نشر: تهران، موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، ۱۳۹۷

فروست: موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، شماره انتشار ۴۹۱ قیمت ۳۰۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۷۳-۲۹۱-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: پشت جلد به انگلیسی: Abstracts of the 7th National Conference on range and ...

یادداشت: روی جلد به فارسی: مجموعه چکیده مقالات هفتمین همایش ملی مرتع و مرتعداری ایران

موضوع: مرتع و مرتعداری، ایران، کنگره‌ها

شناسه افزوده: ارزانی، حسین؛ افتخاری، علیرضا؛ انجمن مرتعداری ایران، موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

شناسنامه

نام کتاب	: مجموعه چکیده مقالات هفتمین همایش ملی مرتع و مرتعداری ایران
دبیر همایش	: حسین ارزانی
دبیر علمی همایش	: علیرضا افتخاری
ناظر فنی چاپ	: سید محسن صادقیان مطهر
ویراستاری	: زهرا منصوری، مهدی زهدی
از انتشارات	: مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور
سال انتشار	: ۱۳۹۷
نوبت چاپ	: نخست
شمارگان	: ۵۰۰
چاپخانه	: نیاک
قیمت	: ۳۰۰۰۰۰ ریال
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۴۷۳-۲۹۱-۱

بسمه تعالی

مقدمه

سطح مراتع ایران ۸۴/۷ میلیون هکتار بوده که این میزان برابر با ۵۲/۳ درصد از سطح کل کشور ایران می باشد. سطوح منابع طبیعی (جنگل، مرتع، پدیده های بیابانی و ...) در ایران برابر ۱۳۴/۳ میلیون هکتار (۸۱/۵ درصد از سطح کل کشور) می باشد و این مساله نشاندهنده اهمیت منابع طبیعی و مراتع در کشور ایران است. زندگی حدود ۵ میلیون نفر از مردم این سرزمین به طور مستقیم و مابقی به طور غیر مستقیم به مراتع کشور وابسته است. مراتع در کنار وسعت بالای خود، اهمیت اقتصادی و جایگاه مهم در تامین اشتغال، خدمات و کالاهای متنوعی برای جامعه به ارمغان می آورند که تامین علوفه و غذا برای دامهای اهلی، تولید بخش بزرگی از مواد پروتئینی و لبنی ارگانیک در کشور، تامین غذا و پناهگاه حیات وحش، کنترل و تعدیل اقلیم و جلوگیری از تغییر اقلیم، حفظ، تولید و تنظیم چرخه آب در طبیعت، ایجاد، نگهداری و حفظ حاصلخیزی خاک، جلوگیری از فرسایش آبی و بادی، تقویت کشاورزی و پشتوانه ای محکم برای آن، جلوگیری از فرو نشست زمین، جلوگیری از بروز ریزگرد، سم زدایی و تجزیه مواد زائد (ترقیق آلودگی)، مهار زیست شناختی (کنترل بیولوژیکی)، تامین فضاهای باز و سبز، زیبایی های طبیعی، خدمات تفرجگاهی و اکوتوریسم، باز پروری اخلاقی و روحی انسانها، تولید محصولات فرعی و کالاهای مرتعی، حفظ تنوع زیستی و ذخایر ژنتیکی گیاهی و جانوری و ... بخشی از این خدمات بی نظیر مراتع کشور می باشد.

هفتمین همایش ملی مرتع و مرتعداری ایران با محوریت بهره برداری پایدار از مراتع، ضامن حفظ حیات و منابع طبیعی میزبان تعداد کثیری از استادان، پژوهشگران، مدیران، کارشناسان، دانشجویان و بهره برداران بخش مرتعداری کشور خواهد بود تا با به اشتراک گذاشتن تجربیات و یافته های علمی خود موجبات ارتقاء دانش مرتع و مرتعداری ایران را فراهم و از فعالیت های علمی، تحقیقاتی و اجرایی مرتبط نیز پشتیبانی نماید. برگزاری همایش های علمی یکی از مهمترین اقدامات انجمن مرتعداری در راستای تحقق اهداف تشکیل انجمن می باشد. همایش علمی امکان گردآوری و ارائه آخرین دستاوردهای متخصصین را فراهم نموده و طی روزهای برگزاری آن امکان تبادل نظر علمی بین شرکت کنندگان در همایش فراهم می گردد. همه دست اندرکاران و دلسوزان منابع طبیعی علاقه مندند که مراتع ایران در آینده وضعیتی بهتر از گذشته داشته باشند، مهم انتخاب راهکارهایی است که بتواند این خواست و آرزو را محقق نماید. استفاده از تجارب گذشته و برنامه ریزی صحیح برای آینده نیاز به جمع بندی صحیح از تجارب گذشتگان و ارزیابی منطقی از وضعیت آینده دارد. امید است دستاوردهای این همایش بتواند برای همه کسانی که برای بهبود مراتع ایران تلاش می کنند و در این راستا برنامه ریزی نموده و عهده دار مسئولیت هایی هستند، مورد استفاده قرار گیرد و با تبادل تجربیات و آموخته های خود سهم مهمی در ارتقاء این دانش داشته باشند. اهداف این همایش بحث در خصوص چالش های پیش روی مراتع و مرتعداران کشور، ایجاد اتحاد بین همه متخصصین مرتعداری کشور، ضرورت توجه به کارآفرینی در

عرصه مرتعداری، اقتصادی نمودن شغل مرتعداری، توانمند سازی مرتعداران، جلب مشارکت مرتعداران، توجه به نقش پوشش گیاهی در حفظ آب و خاک و کنترل ریزگرد و هشدار به سیاستگذاران در خصوص عواقب وخیم بی توجهی به این منابع مهم خدادادی، توجه به انواع کارکردهای اکوسیستمهای مرتعی، استفاده از تکنولوژی در مدیریت بهتر مراتع، رفاه زندگی مرتعداران و کم هزینه نمودن تولید در مراتع کشور می باشد. اگرچه برگزاری همایش می تواند به انتقال بخشی از یافته های علمی به بهره برداران و همچنین بخشهای اجرائی کشور کمک کند اما بدون شک همدلی بخشهای آموزش، پژوهش، اجرا، ترویج و بهره برداران و کمک برنامه ریزان و سیاستگذاران و تلاش بیشتر همه متخصصین مرتعداری و جلب مشارکت مرتعداران و استفاده از دانش بومی آنها و توجه به مسائل اقتصادی و اجتماعی در کنار مسایل فنی در تحقق اهداف کمک شایانی خواهد نمود. انجمن علمی مرتعداری ایران متکی به کوشش داوطلبانه اعضاء و کسانی است که با علاقه و دلسوزی برای آینده ای بهتر برای مراتع ایران سعی و تلاش می کنند. برگزاری این همایش نیز نیازمند پیگیری و برنامه ریزی و فعالیت همه جانبه اعضاء انجمن می باشد. امیداست با تلاش شما عزیزان علاقه مند زمینه ادای بهتر وظایف و تحقق اهداف انجمن در بهبود وضعیت مراتع کشور فراهم گردد. بدون شک انجمن مرتعداری با همیاری و مشارکت همه متخصصان علوم مرتع، مرتعداران و اعضاء انجمن خواهد توانست قدم های بلند تری را در این مسیر بردارد.

رییس و دبیر علمی همایش: حسین ارزانی و علیرضا افتخاری

تقدیر و تشکر

در خاتمه از همکاری صمیمانه اعضاء محترم هیات مدیره انجمن علمی مرتعداری ایران، حامیان، کمیته های علمی، داوری و اجرائی، سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور، موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، بانک کشاورزی، صندوق حمایت از پژوهشگران، دانشگاه تهران، دانشگاه گرگان، دانشجویان و همه افرادی که انجمن علمی مرتعداری ایران را در برگزاری هفتمین همایش ملی مرتع و مرتعداری یاری دادند؛ قدردانی می شود.

انجمن علمی مرتعداری ایران

مدیریت مشارکتی-تطبیقی: رویکردی نوین در مدیریت پایدار مراتع

معصومه میرزایی^۱، مهدی کلاهی^۲، محمد فرزاد^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد مرتعداری، دانشکده منابع طبیعی و محیط زیست، دانشگاه فردوسی مشهد.

۲- نویسنده مسوول، استادیار گروه مرتع و آبخیزداری، دانشگاه فردوسی مشهد، MahdiKolahi@ferdowsi.um.ac.ir

۳- استاد گروه مرتع و آبخیزداری، دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده:

پیچیدگی اکوسیستم‌های طبیعی نظیر مراتع باعث شده است که راهکارهای متفاوتی جهت بررسی به منظور مدیریت اصولی و پایدار در آن پیشنهاد شود. در این راستا مدیریت مشارکتی- تطبیقی به عنوان بهترین راه‌حل برای مدیریت منابع طبیعی در مواجهه با پیچیدگی‌ها، عدم اطمینان‌ها، تغییرها و تضادها مطرح می‌شود. هدف از این مقاله، شناسایی مدیریت مشارکتی - تطبیقی و بررسی اهمیت آن در مدیریت منابع طبیعی با تاکید خاص بر مدیریت مراتع است. روش این مقاله مطالعه اسنادی، انتقادی و مروری است. این پژوهش ضمن ارایه مدل مفهومی مدیریت مشارکتی - تطبیقی، بیان می‌دارد که مشارکت گسترده‌گروداران به ویژه بهره‌وران، مهمترین عامل تعیین کننده موفقیت، و نداشتن دانش کافی در مورد نحوی مدیریت پویایی‌های انسان مهمترین عامل محدود کننده مدیریت مشارکتی- تطبیقی مراتع است.

واژه‌های کلیدی: سیستم‌های اجتماعی-اکولوژیکی؛ پویایی‌های اکوسیستم؛ مدیریت جامع‌نگر؛ مشارکت‌گروداران

مدیریت مشارکتی-تطبیقی: رویکردی نوین در مدیریت پایدار مراتع

معصومه میرزایی^۱، مهدی کلاهی^{۲*}، محمد فرزام^۳

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد مرتعداری، دانشکده منابع طبیعی و محیط زیست، دانشگاه فردوسی مشهد.

۲. *نویسنده مسوول، استادیار گروه مرتع و آبخیزداری، دانشگاه فردوسی مشهد، MahdiKolahi@ferdowsi.um.ac.ir

۳. استاد گروه مرتع و آبخیزداری، دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده

پیچیدگی اکوسیستم‌های طبیعی نظیر مراتع باعث شده است که راهکارهای متفاوتی جهت بررسی به منظور مدیریت اصولی و پایدار در آن پیشنهاد شود. در این راستا مدیریت مشارکتی-تطبیقی به عنوان بهترین راه حل برای مدیریت منابع طبیعی در مواجهه با پیچیدگی‌ها، عدم اطمینان‌ها، تغییرها و تضادها مطرح می‌شود. هدف از این مقاله، شناسایی مدیریت مشارکتی - تطبیقی و بررسی اهمیت آن در مدیریت منابع طبیعی با تاکید خاص بر مدیریت مراتع است. روش این مقاله مطالعه اسنادی، انتقادی و مروری است. این پژوهش ضمن ارائه مدل مفهومی مدیریت مشارکتی - تطبیقی، بیان می‌دارد که مشارکت گسترده گروداران به ویژه بهره‌وران، مهمترین عامل تعیین کننده موفقیت، و نداشتن دانش کافی در مورد نحوی مدیریت پویایی‌های انسان مهمترین عامل محدود کننده مدیریت مشارکتی - تطبیقی مراتع است.

واژه‌های کلیدی: سیستم‌های اجتماعی-اکولوژیکی؛ پویایی‌های اکوسیستم؛ مدیریت جامع‌نگر؛ مشارکت گروداران

مدیریت مشارکتی - تطبیقی یکی از رویکردهای نوظهور بین - فرا رشته‌ای است که باعث بهبود مدیریت اکوسیستم و حل معضلات محیط‌زیستی در مقیاس وسیع جامعه می‌شود (Armitage et al., 2009). این نوع مدیریت توجه ویژه‌ای به یادگیری (تجربی - آزمایشی) و مشارکت عمومی جهت بهبود درک و توانایی واکنش به سیستم‌های پیچیده اجتماعی - اکولوژیکی دارد (Plummer et al., 2012). مدیریت مشارکتی - تطبیقی حاصل دو مفهوم تکامل یافته مستقل است یعنی مدیریت مشارکتی و مدیریت تطبیقی (Fabricius & Currie, 2015). مدیریت مشارکتی رویکردی است که در آن سازمان‌های دولتی، جوامع محلی و کاربران منابع، سازمان‌های غیردولتی و سایر گرداران، اقتدار و مسئولیت مدیریت یک سرزمین خاص یا مجموعه‌ای از منابع را برعهده می‌گیرند (IUCN, 1996). افزایش بهره‌وری، دقت بهبود یافته، و مشروعیت بخشیدن به تلاش‌های مدیریت و حفاظت، استدلال‌هایی ارائه شده برای مشارکت‌اند (Beierle et al., 2001؛ Colfer, 2005؛ McCool et al., 2001؛ Bergho et al., 2006). دلایل عملی برای مشارکت، با توجه به درک رو به رشدی که اکوسیستم‌ها و جوامع به یکدیگر وابسته هستند اهمیت می‌یابند (Berkes et al., 1998). پیچیدگی و تعاملات مقطعی در سیستم‌های اجتماعی - اکولوژیکی به این معنی است که هر ساختار مدیریتی به همکاری با دیگران وابسته است تا بتواند بازخورد از اکوسیستم‌های پویا را به خوبی شناسایی، تفسیر و پاسخ دهد (Folke et al., 2005). در مقابل، مدیریت تطبیقی، مدیریتی است که در آن تاثیر سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌های اعمال شده به طور مداوم پایش شده و روش‌های مدیریتی در جهت دستیابی به اهداف مورد نظر اصلاح می‌شوند (الوانی، ۱۳۹۴). به عبارت دیگر، مدیریت تطبیقی را می‌توان رویکردی از مدیریت منابع طبیعی دانست که از یادگیری‌های ساختار یافته برای کاهش عدم قطعیت جهت بهبود مدیریت در طول زمان استفاده می‌کند (Berkes, 2009; Plummer, 2009). بنابراین مدیریت مشارکتی - تطبیقی ترکیبی از فرآیند پیوسته مشارکت و تطبیق، به عنوان مدیریت اقتدارگرای گرداران (Armitage et al., 2004)، یا مدیریت مشارکتی - تطبیقی (Susskind et al., 2012) نامیده شده است.

مدیریت مشارکتی - تطبیقی مراتع، روشی جدید برای تحقیقات بین - فرا رشته‌ای و تحول در اکوسیستم‌های پیچیده مرتعی است که هدف آن، ایجاد مشارکت‌های علمی مدیریتی و بهبود نتایج اجتماعی - اکولوژیکی از طریق مشارکت گرداران در فرآیندهای ساختاری، مشورتی، تجربی و یادگیری است (Berkes, 2007). فرآیندی مداوم و پیوسته که به گرداران اجازه می‌دهد تا مسئولیت درون یک سیستم را برعهده بگیرند (Fabricius & Currie, 2015). گرداران

می‌توانند اهداف خود را کشف و از نهادها، سازمان‌ها و شیوه‌های مدیریت آنها بیاموزند تا برای چرخه‌های بعدی بتوانند به مدیریت و اصلاح بپردازند (Armitage et al., 2007). به عبارت دیگر، مدیریت مشارکتی - تطبیقی نوعی مدیریت است که توسط آن ترتیبات سازمانی و دانش بوم‌شناختی در یک فرآیندی پویا، مداوم و خود سازمان‌یافته از یادگیری همراه با عمل مورد آزمایش و تجدید نظر قرار می‌گیرند (Folke et al., 2005). این نوع مدیریت به عنوان نگرشی مبتنی بر حاکمیت جهت مقابله با پیچیدگی و عدم اطمینان در مدیریت منابع طبیعی (Ruitenbeek et al., 2001) است که اغلب به عنوان رویکردی برای مدیریت پایدار اکوسیستم در مواجهه با سیستم‌های پیچیده اجتماعی-اکولوژیکی تعریف می‌شود (Olsson et al., 2007; Armitage et al., 2009).

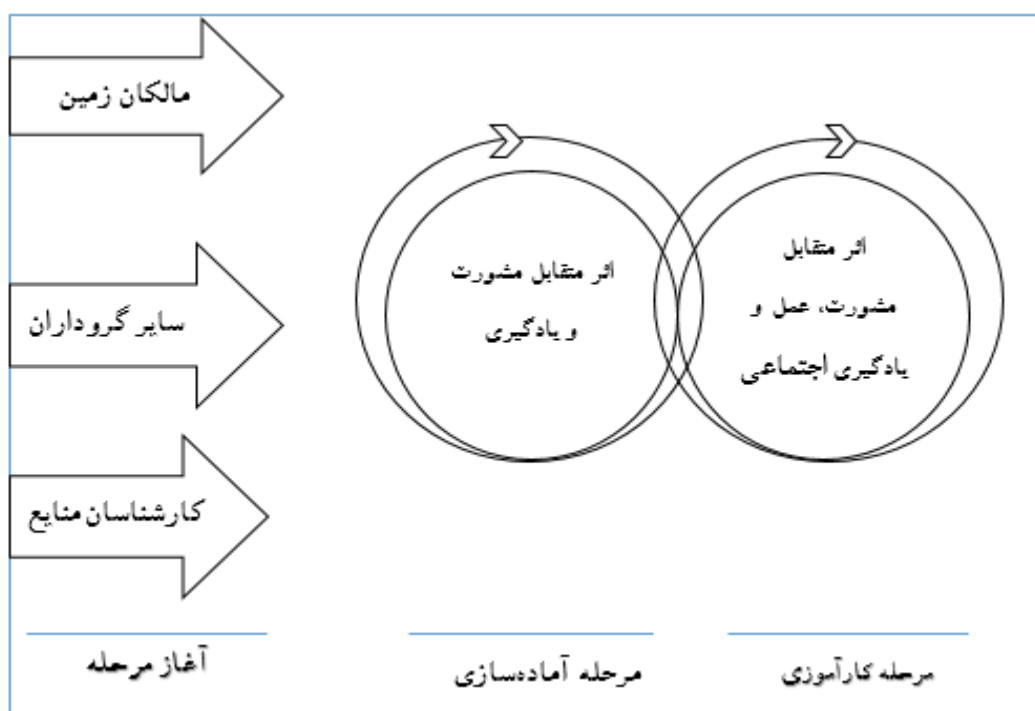
بسیاری از مطالعات، بر اهمیت همکاری و مشارکت گرداران به عنوان پاسخ به پیچیدگی‌ها و عدم اطمینان‌ها در سیستم‌های اجتماعی-اکولوژیکی تأکید دارند و مشارکت گسترده گرداران در مدیریت مشارکتی - تطبیقی را عامل مهمی در موفقیت مدیریت مشارکتی - تطبیقی می‌دانند (Stringer et al., 2004; Mugisha et al., 2004; Pratt Miles, 2013). در این بین، فقدان دانش در مورد نحوه مدیریت پویایی انسان به ویژه مدیریت ارتباطات، یک چالش عمده برای اجرای مدیریت مشارکتی تطبیقی است (Beratan, 2007; Smedstad et al., 2013; Gunderson, 2001; Andrews, 2000; Scarlett, 2013; Rittel et al., 1973; Benson et al., 2013; Curtin, 2014; Beratan, 2014). فعالیت‌های انسانی عامل اصلی تغییر سیستم در اکثر سیستم‌های مدیریت منابع طبیعی است (Lal et al., 2001; Grothmann et al., 2005). بنابراین توجه به پویایی انسان برای ایجاد فرضیه‌های تغییر، مفید و شاخص‌های پیشرو ضروری است و می‌تواند بازخورد مفید و به موقع برای مدیریت تطبیقی ارائه دهد (Margoluis et al., 2013). البته باید در نظر داشت که در بحث مدیریت منابع طبیعی، اگر صرفاً نقش حفاظتی آن مد نظر باشد مدیریت مشارکتی - تطبیقی بهتر از دیگر اشکال مدیریت نیست. اما این نوع مدیریت، نقش موثری در بهبود بهره‌وری منابع طبیعی به ویژه مراتع در جهت دستیابی به اهداف معیشت و توسعه پایدار دارد (Andereis et al., 2007). این مقاله با هدف شناسایی مدیریت مشارکتی - تطبیقی به بررسی اهمیت آن در مدیریت منابع طبیعی به ویژه مراتع می‌پردازد.

چالش‌های مدیریت مشارکتی - تطبیقی

مدیریت مشارکتی - تطبیقی با چالش‌های متعددی روبه‌رو است که مهمترین آنها عبارتند از چالش‌های ارتباطی، چالش‌های اطلاعاتی، چالش‌های هماهنگی، و چالش‌های عملی (Scarlett, 2013). چنین چالش‌هایی را منشا مشکلات نوظهور و احتمالی بسیاری از پدیده‌های فرهنگی، محیط‌زیستی و اقتصادی پیچیده در سیستم‌های اجتماعی - اکولوژیکی مطرح می‌کنند (Holling et al. 2002). دو نوع از مهم‌ترین چالش‌های مدیریت مشارکتی - تطبیقی در زمینه حفاظت و مدیریت منابع طبیعی را می‌توان در پیچیدگی سیستم‌های اجتماعی - اکولوژیکی و پویایی حل تعارضات نام برد. اکثر پروژه‌های مدیریت منابع طبیعی با مشکلات فراوانی روبه‌رو هستند، به این دلیل که روش‌های مختلفی برای تعریف ماهیت مشکل، معیارهای متعدد برای تعریف راه‌حل‌ها، و معیارهای مشخصی برای تعیین زمان حل مسائل وجود دارد (Rittel & Weber, 1973). این سردرگمی ناشی از پیچیدگی سیستم‌های اجتماعی - اکولوژیکی است. سیستم‌های ارتباطی مردم و طبیعت یا سیستم‌های اجتماعی - اکولوژیکی، سیستم‌های تطبیقی بسیار پیچیده‌ای هستند که نه تنها فناوری، چارچوب‌های اقتصادی و نهادهای اجتماعی بلکه ابعاد فرهنگی را نیز دربرمی‌گیرند (Levin et al., 2013). ویژگی‌های اساسی این سیستم‌ها می‌تواند در بازخورد غیر خطی، تعاملات استراتژیک، ناهمگنی فردی و فضایی و متغیرهای زمانی دانست (Cumming, 2001). مفهوم سیستم‌های اجتماعی - اکولوژیکی به منظور فراهم آوردن منافع علمی امیدوارکننده و همچنین تأثیر بر مسائل مدیریت پایدار ایجاد شده است (Jahn et al., 2009). به عبارت دیگر، مشکلات مدیریت پایدار به طور ذاتی با سیستم اجتماعی - اکولوژیکی تعریف شده‌اند. این بدان معنا است که دانشمندان از رشته‌های علمی مربوطه یا رشته تحقیقاتی و همچنین گروداران درگیر اجتماعی، باید به عنوان عناصر سیستم اجتماعی - اکولوژیکی مورد بحث قرار گیرند (Jahn et al., 2009). در این راستا مدیریت مشارکتی - تطبیقی به عنوان بهترین راه‌حل برای مقابله با پیچیدگی سیستم‌های اجتماعی - اکولوژیکی مطرح می‌شود (شکل ۱؛ Plummer and Baird, 2013).

تعارض می‌تواند مانعی برای همکاری باشد، اما در مواردی نیز الهام‌بخش همکاری است (Beratan, 2014). زمانی که گروداران متوجه مسئله‌ای می‌شوند که بدون مشارکت و همکاری قابل حل نیست، مدیریت مشارکتی - تطبیقی می‌تواند به عنوان یک سازوکار حل و فصل اختلافات بین گروداران و دولت/حاکمیت (Pomeroy, 1997)، Singleton 1998، Armitage et al. 2009)، یا جایی که یک مسئله سیاسی رخ می‌دهد (Ansel & Gash, 2007)، مناسب باشد. این فرآیند می‌تواند شامل مذاکره و چانه‌زنی بوده که در آن حقوق و مسئولیت‌های گروداران صریح،

رسمی و مستحکم می‌شود (Carlsson & Berkes, 2005). پس مدیریت مشارکتی - تطبیقی برای مقابله با سیستم‌های پیچیده چند سطحی و مشکلاتی که در آن نیاز به همکاری انواع و سطوح مختلف سازمان‌ها دارد، مفید است (Carlsson & Berkes, 2009). این ممکن است به دلیل درگیری یا سطح بالایی از وابستگی متقابل به اشتراک‌گذاری قدرت و یا تبادل منابع باشد (Berkes & Carlsson, 2006).

شکل ۱- مدل تحلیلی مدیریت مشارکتی - تطبیقی

عوامل موثر در مدیریت مشارکتی - تطبیقی

۱- مشارکت گروه‌داران

بسیاری از مطالعات، به اهمیت مشارکت و همکاری گروه‌داران در مدیریت مشارکتی - تطبیقی به عنوان پاسخ به پیچیدگی و عدم اطمینان تاکید می‌کنند. به عنوان مثال، Scarlett (۲۰۱۳) اشاره به موقعیت مدیریت مشارکتی - تطبیقی در تقاطع علم و تصمیم‌گیری دارد. این واقعیت که اهداف مدیریت منابع بر افراد تاثیر می‌گذارد و در میان آنها اهداف

و منافع رقابتی قرار می‌گیرند، اهمیت دموکراسی و مدیریت مشارکتی را برجسته می‌کند و بر پرسش اساسی از نقش‌های مربوط به دانشمندان، کارشناسان فنی و مردم تأکید می‌کند.

colleagues & Childs (۲۰۱۳) تأکید می‌کنند که فرآیندهای اجتماعی تطبیقی برای موفقیت مشارکتی - تطبیقی بسیار مهم هستند. آنها همکاری‌های مجاز که اعتماد لازم را به وجود می‌آورند و بر اهمیت تسهیل برای کمک به تیم‌ها در ایجاد فرآیندهای خاص و مکان‌هایی برای تشویق تعامل معنی‌دار، تأکید می‌کنند. همچنین Lebel و همکاران (۲۰۰۶) به این نتیجه می‌رسند که مشارکت‌گروداران در تصمیم‌گیری در مورد مدیریت منابع طبیعی باعث افزایش توانایی جامعه در ایجاد نوآوری و پاسخ به بحران‌ها می‌شود که یک رویکرد سودمند برای مقابله با پیچیدگی است. Susskind (۲۰۱۰) به فرآیندهای مشارکتی اشاره دارد که در آن‌گروداران با دیگر اعضای جامعه مشارکت می‌کنند تا به طور مشترک یاد بگیرند و کار کنند که چگونه در مواجهه با درگیری، تغییر شرایط و منابع متناقض به بهبود اطلاعات بپردازند.

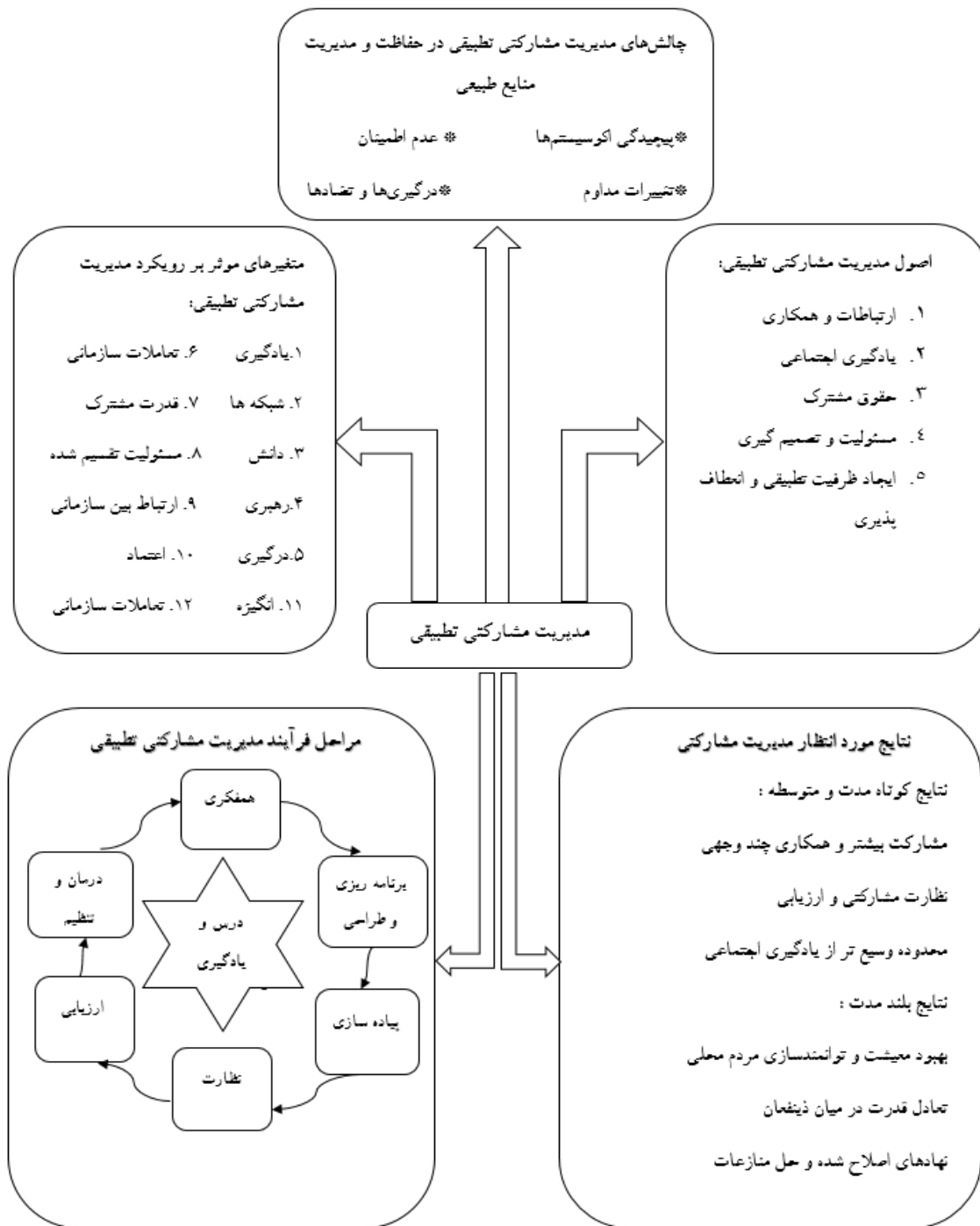
۲- نظارت و ارزیابی

تقریباً در تمام مطالعات، نظارت و ارزیابی به عنوان فرآیندی مهم در مدیریت مشارکتی - تطبیقی مطرح شده است. در مدیریت مشارکتی - تطبیقی، نظارت یک اندازه‌گیری مداوم و مکرر از اجزای یک اکوسیستم در طول زمان و فضا برای تشخیص تغییرات می‌باشد (Cundill et al., 2009). پیش شرط‌های یک نظارت موفق، شاخص‌ها و اهداف مدیریتی صریح و مشخص می‌باشد که برنامه نظارت پس از آن می‌تواند برای پیگیری روند شاخص‌ها و عوامل تنش‌زا طراحی شود (بنیاد توسعه فردا، ۱۳۹۲). معمولاً در مدیریت پروژه‌ها دو نوع مشکل وجود دارد، ابتدا عدم اجرا و سپس عدم انجام فعالیت‌های در نظر گرفته شده پس از پیاده‌سازی طرح‌ها (Lofin, 2014). بنابراین، نظارت بر هر دو فرآیند مدیریت و ارزیابی تأثیرات پروژه بسیار ضروری است. همچنین مهم است که چه کسانی از این اطلاعات استفاده می‌کنند، و چه اطلاعاتی در هنگام تصمیم‌گیری درباره جمع‌آوری داده‌ها، نحوه تجزیه و تحلیل آنها و نحوه ارائه آنها مورد نیاز است (Scarlett, 2013). از آنجا که مشارکت‌گروداران برای طراحی و اجرای یک فرآیند مدیریت مشارکتی - تطبیقی ضروری است، آنها باید در انتخاب شاخص‌های نظارت مشارکت کنند چرا که آنها نقش مهمی در مدیریت طرح‌ها دارند (Berkley, 2013).

۳- طراحی فرآیند مدیریت

اکثر مطالعات تأکید می‌کنند که طراحی دقیق فرآیند مدیریت برای موفقیت یک پروژه مدیریت مشارکتی - تطبیقی ضروری است (Fabricius et al., 2015; Scarlett, 2013). فرضیه مهم در قلب مدیریت مشارکتی - تطبیقی این است که نتایج حاصل از تلاش‌های مدیریت اقتدارگرا به شدت تحت تاثیر پویایی تعاملی در میان بسیاری از سازمان‌ها، نهادها و گروداران کلیدی مرتبط با یک وضعیت مدیریتی است (Beratan, 2014). این نشان می‌دهد که نتایج را می‌توان بهبود داد اگر مردم در حال ایجاد یک فرآیند مدیریت مشارکتی، و طراحان فرآیند، در هنگام برنامه‌ریزی توجه دقیق به پویایی تعاملی داشته باشند.

Pratt Miles (۲۰۱۳) بر این نکته تأکید می‌کند که طراحان فرآیند باید هنگام انتخاب میان مکانیسم‌های مختلف همکاری، از جمله (۱) منابع مورد نیاز و (۲) زمان لازم برای ایجاد گروه و تعیین تصمیم‌گیرندگان و چگونه تصمیم‌گیری دقت کنند. قرار دادن یک فرآیند مشارکتی در جای خود، به معنای این نیست که درگیری‌ها وجود نخواهد داشت، تنها به این دلیل است که برای رسیدگی به منازعات در صورت وقوع، یک روند وجود دارد. در همین زمینه، Margoluis و همکاران (۲۰۱۳) اعلام کردند که ابزارهای طراحی پروژه مورد استفاده در زمینه‌های دیگر، دارای پتانسیل زیادی برای ارتقاء طراحی پروژه‌های مدیریت مشارکتی - تطبیقی هستند. به طور خاص، آنها پیشنهاد می‌کنند که زنجیره‌های نتایج می‌توانند با مشخص کردن تئوری تغییر که بر اساس آن برنامه‌ریزی عمل می‌کند، مناسب باشند. از آنجا که حمایت از معترضان برای مدیریت تطبیقی در اجرای اقدامات مدیریتی بسیار مهم است، Berkley (۲۰۱۳) پیشنهاد می‌کند که نظارت و ارزیابی ذهنی از فرآیندها، سیستم‌ها و روابط مربوط به مشارکت کنندگان باید در طراحی پروژه‌های مدیریت تطبیقی در نظر گرفته شود. همچنین Caves و همکاران (۲۰۱۳) نتیجه می‌گیرند که شیوه‌های مدیریت مشارکتی - تطبیقی باید اصلاح شوند تا پاسخ‌های انعطاف‌پذیر را به تغییر غیر قابل کنترل و غیر قابل پیش‌بینی تبدیل کند. از دیدگاه ایشان، تغییرات احتمالی شامل گنجاندن اهداف منابع توجیه شده و برنامه‌ریزی پروژه می‌باشد. شکل ۲ مدل مفهومی مدیریت مشارکتی - تطبیقی را ارائه می‌دهد (به روز شده یافته‌های Scarlett, 2013; Plummer et al., 2012; Islam et al., 2017).

شکل ۲: مدل مفهومی مدیریت مشارکتی - تطبیقی

به عنوان یک نتیجه نهایی از این تحقیق، می توان گفت که مدیریت مشارکتی - تطبیقی نشان دهنده یک نوآوری بسیار مهم در مدیریت منابع طبیعی در مواجهه با تغییرات مداوم، عدم قطعیت ها، تضادها و پیچیدگی ها است. این نوع مدیریت تاثیر به سزایی در بهبود روابط اجتماعی و مشارکت همه جانبه گروداران در مدیریت منابع طبیعی دارد. به طوری که در بسیاری از مطالعات، مشارکت گسترده گروداران را از مهمترین عوامل تعیین کننده موفقیت در روند مدیریت مشارکتی - تطبیقی مرآت می دانند (Scarlett, 2009; Armitage et al., 2009; Berkes, 2007; Fabricius, 2015). همچنین برخی نتایج نشان می دهند که بسیاری از تلاش ها در مدیریت منابع پایدار به دلیل بی توجهی به نقش روابط اجتماعی در شکل دادن نتایج محیط زیستی شکست خورده است (Hubacek & Crona, 2010). ولی در مقابل، مدیریت مشارکتی - تطبیقی اهداف متعددی را دنبال می کند از جمله کاهش عدم اطمینان در مدیریت اکوسیستم های پیچیده از طریق تلفیق فرآیند مشارکتی و همکاری با مدیریت تطبیقی (Armitage et al., 2009; Stringer et al., 2006; Beratan, 2014)؛ افزایش یادگیری اجتماعی، مشارکت های گروهی، نظارت و ارزیابی مشارکتی، بهبود معیشت و توانمند سازی مردم محلی، ارتقاء قابلیت انعطاف پذیری و مدیریت سیستم های پیچیده اجتماعی - اکولوژیکی و همچنین رفع برخی از چالش های مدیریت (Plummer et al., 2012). به هر حال، یکی از مهم ترین چالش ها در این مدیریت، نداشتن دانش کافی در مورد نحوه مدیریت پویایی انسان از مدیریت ارتباطات است که آن را یک چالش عمده برای اجرای مدیریت مشارکتی - تطبیقی می دانند (Childs et al., 1973; Rittel et al., 2000; Andrews, 2000; Smedstad et al., 2013; Beratan, 2007; Childs et al., 2014; Curtin, 2014; Benson et al., 2013; Crona et al., 2010; al., 2013). فعالیت های انسانی امروزه عامل اصلی تغییر در بلایای طبیعی زمین است. بنابراین تلاش برای تغییر مسیر سیستم های اجتماعی - اکولوژیکی باید بر تغییرات رفتار انسانی و جمعی تمرکز کند (Beratan, 2007). طراحی سیاست ها و اقدامات مدیریتی که می تواند به طور موثر مسیر سیستم های اجتماعی - اکولوژیکی را به سمت مسیر مطلوب تر تغییر دهد، نیازمند درک عمیق از نحوه تصمیم گیری واقعی افراد و نحوه ارتباط آنها با یکدیگر و محیط طبیعی آنهاست (Lal et al., 2001; Grothmann & Patt, 2005).

Allen, C. R., D. G. Angeler, J. J. Fontaine, A. S. Garmestani, N. M. Hart, K. L. Pope and D. Twidwell (2017). *Adaptive Management of Rangeland Systems*. Rangeland Systems: Processes, Management and Challenges. D. D. Briske. Cham, Springer International Publishing: 373-394.

Armitage, D. R., R. Plummer, F. Berkes, R. I. Arthur, A. T. Charles, I. J. Davidson-Hunt, A. P. Diduck, N. C. Doubleday, D. S. Johnson and M. Marschke (2009). "Adaptive co-management for social–ecological complexity." Frontiers in Ecology and the Environment 7(2): 95-102.

Armitage, D., F. Berkes and N. Doubleday (2010). Adaptive co-management: collaboration, learning, and multi-level governance, UBC Press.

Beratan, K. (2007). "A cognition-based view of decision processes in complex social–ecological systems." Ecology and Society 12(1).

Berkes, F. (2007). "Adaptive co-management and complexity : Exploring the many faces of co-management." Adaptive co-management : collaboration, learning, and multi-level governance: 19-37.

Beratan, K. (2014). "Summary: addressing the interactional challenges of moving collaborative adaptive management from theory to practice." Ecology and Society 19(1).

Curtin, C. (2014). "Resilience design: toward a synthesis of cognition, learning, and collaboration for adaptive problem solving in conservation and natural resource stewardship." Ecology and Society 19(2).

Childs, C., A. York, D. White, M. Schoon and G. Bodner (2013). "Navigating a murky adaptive comanagement governance network: Agua Fria Watershed, Arizona, USA." Ecology and Society 18(4).

Crona, B. and K. Hubacek (2010). "The right connections: how do social networks lubricate the machinery of natural resource governance?" Ecology and Society 15(4).

Chapman, S., C. Sullivan, C. Palm, U. Huynh, W. Diru and J. Masira (2016). "Monitoring and evaluation to support adaptive co-management: Lessons learned from the Millennium Villages Project." Journal of Environmental Management 183: 142-151.

Colfer, C. and R. Prabhu (2008). "Adaptive Collaborative Management can help us cope with climate change." CIFOR infobrief(13).

Derner, J. D. and D. J. Augustine (2016). "Adaptive management for drought on rangelands." Rangelands 38(4): 211-215.

Fabricius, C. and B. Currie (2015). Adaptive co-management. Adaptive management of social-ecological systems, Springer: 147-179.

Jahn, T., E. Becker, F. Keil and E. Schramm (2009). "Understanding social-ecological systems: frontier research for sustainable development. Implications for European Research Policy." Institute for Social-Ecological Research (ISOE), Frankfurt/Main.

Levin, S., T. Xepapadeas, A.-S. Crépin, J. Norberg, A. De Zeeuw, C. Folke, T. Hughes, K. Arrow, S. Barrett and G. Daily (2013). "Social-ecological systems as complex adaptive systems: modeling and policy implications." Environment and Development Economics 18(2): 111-132

Olsson, P., C. Folke and F. Berkes (2004). "Adaptive comanagement for building resilience in social–ecological systems." Environmental management 34(1): 75-90.

Plummer, R. and A. Hashimoto (2011). "Adaptive co-management and the need for situated thinking in collaborative conservation." *Human Dimensions of Wildlife* **16**(4): 222-235.

Plummer, R., B. Crona, D. Armitage, P. Olsson, M. Tengö and O. Yudina (2012). "Adaptive comanagement: a systematic review and analysis." *Ecology and Society* **17**(3).

Plummer, R., D. Armitage and R. de Loë (2013). "Adaptive comanagement and its relationship to environmental governance." *Ecology and Society* **18**(1).

Scarlett, L. (2013). "Collaborative adaptive management: challenges and opportunities." *Ecology and Society* **18**(3).

Schultz, L., A. Duit and C. Folke (2011). "Participation, Adaptive Co-management, and Management Performance in the World Network of Biosphere Reserves." *World Development* **39**(4): 662-671.

Susskind, L., A. E. Camacho and T. Schenk (2012). "A critical assessment of collaborative adaptive management in practice." *Journal of Applied Ecology* **49**(1): 47-51.

Wilmer, H., J. D. Derner, M. E. Fernández-Giménez, D. D. Briske, D. J. Augustine and L. M. Porensky (2017). "Collaborative Adaptive Rangeland Management Fosters Management-Science Partnerships." *Rangeland Ecology & Management*.

Adaptive Collaborative Management: A New Approach to Rangeland Sustainable Management

Masoumeh Mirzaei¹, Mahdi Kolahi², Mohammad farzam³

1- MSc Student, Department of Range and Watershed Management, Ferdowsi University of Mashhad.

2- Corresponding Author; Assistant Professor, Department of Range and Watershed Management, Ferdowsi University of Mashhad, MahdiKolahi@ferdowsi.um.ac.ir

3- Professor, Department of Range and Watershed Management, Ferdowsi University of Mashhad

Abstract

The complexity of natural ecosystems, such as rangelands, has led to a number of different research approaches in order to provide sound and sustainable management. In this regard, adaptive collaborative management is considered as the best solution for managing natural resources in the face of complexity, uncertainty, change, and contradictions. The purpose of this paper is to identify collaborative, adaptive, and comparative management and to examine its importance in natural resource management with particular emphasis on rangelands. The research method is based on a documentary, critical and review study. This paper introduces a conceptual framework for adaptive collaborative management, and highlights that widespread participation of stakeholders, especially beneficiaries, is the most important promoting factor, and lack of sufficient knowledge about human dynamics is the most important limiting factor in adaptive collaborative rangelands management.

Keywords: Socio-Ecological Systems; Ecosystem Dynamics; Comprehensive Management; Stakeholder Participation

برنامه غروب روز اول ۱۸ اردیبهشت ۱۳۹۷

ردیف	عنوان	زمان	اعضاء پنل	محل	محور
۱	مجمع عمومی انجمن مترعداری ایران (با شرکت کلیه اعضا دانشجویی، وابسته و پیوسته انجمن)	۱۶:۳۰-۱۷:۳۰	هیات مدیره انجمن علمی مترعداری ایران	سالن همایش (A)	بررسی فعالیتهای انجمن
۲	میزگرد: چالشهای مترعداری ایران (مدیریت مراتع، طرحهای مترعداری و ...)	۱۷:۳۰-۱۹:۳۰	مهندس عسگر علیزاده، مهندس محمد فیاض، مهندس محمد خادمی، مهندس جواد مقیمی، مهندس محمد رضا نجیب زاده، مهندس حسن معین الدین، مهندس فاطمه مهدوی،	سالن همایش (A)	میزگرد
ردیف	عنوان	زمان	اعضاء پنل	محل	محور
۳	میزگرد: اشتغال و کارآفرینی فارغ التحصیلان	۱۷:۳۰-۱۹:۳۰	دکتر رضا تمرتاش، دکتر مهدی بصیری، دکتر ناصر باغستانی، مهندس ابوالفضل یآوری، دکتر مجید لقمان پور، مهندس عبادا... ابوالحسنی نیا، مهندس روزبه اجلائی، مهندس ترحم بهزاد	سالن همایش (B)	میزگرد
ردیف	عنوان	زمان	اعضاء پنل	محل	محور
۴	میزگرد: دانش بومی، انجمنهای صنفی بهره برداران و مشکلات مربوطه	۱۷:۳۰-۱۹:۳۰	آقای مالک پهلوان، آقای علیجان پویا، آقای ناصر مسعودی، آقای علی علمدار، آقای کریم کلانتری، مهندس مهران صالحی، دکتر محمد حسین رزاقی، دکتر علی اکبر مهربانی، مهندس رستم صادقی	سالن همایش (C)	میزگرد
پایان نشست دوم بعد از ظهر و استراحت (۱۹:۳۰) نماز، شام و عزیمت به محل اقامت					

برنامه صبح روز دوم ۱۹ اردیبهشت ۱۳۹۷

نشست عمومی روز دوم (صبح ۱۹-۰۲-۹۶) ساعت ۸ - ۱۰						
ردیف	عنوان	ارائه دهنده	زمان	اعضاء پنل	محل	محور
۱	مدیریت مشارکتی تطبیقی: رویکردی نوین در مدیریت پایدار مراتع	مهدی کلاهی	۸:۲۰-۸:۰۰	دکتر وحید جعفریان، دکتر حسین بارانی، دکتر محمد تقی فرور، دکتر احسان زندی اصفهان، مهندس مهدی زهدی	سالن همایش (A)	محور: اقتصادی، اجتماعی، حقوقی و ...
۲	دعای قضایی در مراتع ملی ایران	زهرا عبدالعلی زاده	۸:۲۰-۸:۴۰			
۳	تضادهای بین دامداران و اداره منابع طبیعی	محمد علی جنتی	۸:۴۰-۹:۰۰			
۴	مشارکت در مراتع از تعریف تا تحقیق	حسین بدری پور	۹:۰۰-۹:۲۰			
	جمع بندی مقالات توسط کمیته علمی و ارائه پاسخ به سئوالات		۹:۲۰-۹:۴۰			
	جمع بندی مقالات پوستری همایش توسط نماینده کمیته علمی		۹:۴۰-۱۰:۰۰			
	همایش دانشجویی پیرامون سه موضوع مهم اشتغال، تناسب واحدهای درسی و تناسب دانشگاه های منابع طبیعی		۸:۰۰-۱۰:۰۰	دکتر مهدی عابدی	سالن B	-
استراحت (۱۰:۳۰-۱۰)						

هفتمین همایش ملی مرتع و مرتعداری ایران

۱۸-۱۹ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷ - البرز

گواهی ارائه مقاله

گواهی می شود:

سرکار خانم معصومه میرزایی، آقایان مهدی کلاهی و محمد فرزام

مقاله خود را تحت عنوان "مدیریت مشارکتی - تطبیقی: رویکردی نوین در مدیریت پایدار مراتع" در هفتمین همایش ملی مرتع و مرتعداری ایران ارائه داده‌اند.

حسین ارزانی

رئیس انجمن مرتعداری ایران

Handwritten signature of Hossein Arzani

رئیس هیئت مدیره
مؤسسه ملی مرتعی
صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور

